

รหัสวิชา 3000-1503

มนุษย์สัมพันธ์กับ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Human Relation and Sufficiency Economic Philosophy

ดร.กิจจา บานชื่น

มนุษย์สัมพันธ์กับ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Human Relation and Sufficiency Economic Philosophy

ดร. กิจจา บานชื่น

บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน)
SE-EDUCATION PUBLIC COMPANY LIMITED

ค้นหาหนังสือที่ต้องการ (รวม e-book และสินค้าที่น่าสนใจ) ได้เร็ว ทันใจ

- บน PC และ Notebook ที่ **www.se-ed.com**
- สำหรับ SmartPhone และ Tablet ทุกยี่ห้อ ที่ **http://m.se-ed.com** (ผ่าน browser เข้าอินเทอร์เน็ตแล้วทำ Bookmark บนจอ Home จะใช้งานได้เหมือน App ทุกประการ) หรือติดตั้ง **SE-ED Application** ได้จาก **Play Store** บน **Android** หรือจาก **App Store** บน **iOS**

มนุษย์สัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โดย ดร. กิจจา บานชื่น

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย โดย ดร. กิจจา บานชื่น

ห้ามคัดลอก ลอกเลียน ดัดแปลง ทำซ้ำ จัดพิมพ์ หรือกระทำการอื่นใด โดยวิธีการใดๆ ในรูปแบบใดๆ ไม่ว่าส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้ เพื่อเผยแพร่ในสื่อทุกประเภท หรือเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ นอกจากจะได้รับอนุญาต

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ดร. กิจจา บานชื่น.

มนุษย์สัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. -- กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2561.

1. มนุษย์สัมพันธ์. 2. เศรษฐกิจพอเพียง.

I. ชื่อเรื่อง.

158.2

ISBN (e-book) : 978-616-08-3141-8

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย

บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน)
SE-EDUCATION PUBLIC COMPANY LIMITED

เลขที่ 1858/87-90 ถนนบางนา-ตราด แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพฯ 10260 โทรศัพท์ 0-28269-8000

[หากมีคำแนะนำหรือติชม สามารถติดต่อได้ที่ comment@se-ed.com]

3000-1503 มนุษยสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3-0-3)
(Human Relation and Sufficiency Economic Philosophy)

จุดประสงค์รายวิชา เพื่อให้

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักมนุษยสัมพันธ์และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. สามารถพัฒนาตนเองทางกาย วาจา ใจ ตามกระบวนการทางจิตวิทยา ศาสนธรรม และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. มีเจตคติและกิจนิสัยที่ดีในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สมรรถนะรายวิชา

1. แสดงความรู้เกี่ยวกับหลักมนุษยสัมพันธ์และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ปฏิบัติตนเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดีภายใต้หลักศาสนาธรรมและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ประยุกต์ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระดับบุคคล ชุมชน สังคม ประเทศชาติ

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับหลักมนุษยสัมพันธ์ วิธีการพัฒนาตนตามศาสนาธรรมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเสริมสร้างหลักการพัฒนาตนและองค์กรเพื่อการพัฒนาชีวิตและงาน

คำนำ

หนังสือ **มนุษยสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รหัสวิชา 3000-1503** ตามหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2557 จัดทำขึ้นโดยบูรณาการระหว่างนวัตกรรมทางการศึกษาในหลากหลายรูปแบบ ผู้เขียนได้จัดทำทั้งรายวิชาจำนวน 8 บท เพื่อใช้พัฒนานักศึกษาให้มีความรู้และมีสมรรถนะทางวิชาชีพ ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการบริโภค เนื้อหาในเล่มนี้

บทที่ 1 หลักมนุษยสัมพันธ์

บทที่ 2 หลักธรรมในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ

บทที่ 3 ผู้นำและผู้ตามที่ดีภายใต้หลักศาสนธรรมและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 4 ศาสนากับการพัฒนาตนเอง

บทที่ 5 กิจกรรมการส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร

บทที่ 6 การนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ

บทที่ 7 มนุษยสัมพันธ์กับการทำงานร่วมกัน

บทที่ 8 การเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว เพื่อน และสังคม

บทที่ 9 เศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือ **มนุษยสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รหัสวิชา 3000-1503** เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างสูงสำหรับการพัฒนานักศึกษา

ดร. กิจจา บานชื่น

ครูเชี่ยวชาญ

ผังมโนทัศน์ (Concept Mapping)
มนุษยสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
รหัสวิชา 3000-1503

โครงการสอน
มนุษย์สัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
รหัสวิชา 3000-1503

สัปดาห์ที่	รายการ	เวลา
1-2	วัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน และบทที่ 1 หลักมนุษย์สัมพันธ์	6
3-4	บทที่ 2 หลักธรรมในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ	6
5-6	บทที่ 3 ผู้นำ ผู้ตามที่ดีภายใต้หลักศาสนธรรมและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	6
7-8	บทที่ 4 ศาสนากับการพัฒนาตนเอง	6
9-10	บทที่ 5 กิจกรรมการส่งเสริมมนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร	6
11-12	บทที่ 6 การนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ	6
13-14	บทที่ 7 มนุษย์สัมพันธ์กับการทำงานร่วมกัน	6
15-16	บทที่ 8 การเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว เพื่อน และสังคม	6
17-18	วัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนบทที่ 9 เศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	6
	รวมเวลา	54

สารบัญ

บทที่ 1 หลักมนุษยสัมพันธ์.....	13
1.1 ความหมาย ความสำคัญ และความจำเป็นที่ต้องมีมนุษยสัมพันธ์.....	14
1.2 หลักปรัชญาของมนุษยสัมพันธ์.....	18
1.3 หลักการของมนุษยสัมพันธ์.....	20
1.4 แนวทางการสร้างมนุษยสัมพันธ์.....	22
1.5 เทคนิคในการสร้างมิตรและสร้างความคิดร่วม.....	26
1.6 เทคนิคและวิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์การ.....	28
สรุป.....	34
แบบทบทวนความรู้.....	35
แบบทดสอบหลังเรียน.....	37
ใบปฏิบัติการกิจกรรมบทที่ 1.....	40
 บทที่ 2 หลักธรรมในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ.....	45
2.1 มนุษยสัมพันธ์กับหลักพุทธศาสนา.....	46
2.2 หลักธรรมในการดำเนินชีวิต.....	50
2.3 การนำหลักธรรมมาเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน.....	56
สรุป.....	65
แบบทบทวนความรู้.....	66
แบบทดสอบหลังเรียน.....	67
ใบปฏิบัติการกิจกรรมบทที่ 2.....	69

บทที่ 3 ผู้นำและผู้ตามที่ดีภายใต้หลักศาสนธรรมและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 75

3.1 ความหมายของผู้นำ (Leader).....	76
3.2 ความสำคัญของผู้นำ.....	77
3.3 แบบของผู้นำ.....	78
3.4 บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ.....	80
3.5 คุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดี.....	82
3.6 ผู้นำกับการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์.....	85
3.7 ความหมายของผู้ตาม ภาวะผู้ตาม และรูปแบบผู้ตาม.....	87
3.8 แนวปฏิบัติในการเป็นผู้ตามที่ผู้นำต้องการ.....	88
3.9 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับภาวะผู้นำและผู้ตาม.....	89
สรุป.....	91
แบบทบทวนความรู้.....	92
แบบทดสอบหลังเรียน.....	93

บทที่ 4 ศาสนากับการพัฒนาตนเอง 97

4.1 ความหมายของศาสนา.....	98
4.2 ความสำคัญของศาสนา.....	98
4.3 หน้าที่ของศาสนา.....	99
4.4 องค์ประกอบของศาสนา.....	100
4.5 ศาสนาที่สำคัญในสังคมไทย.....	101
4.6 อิทธิพลของศาสนาที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย.....	108
สรุป.....	110
แบบทบทวนความรู้.....	111
แบบทดสอบหลังเรียน.....	113

บทที่ 5 กิจกรรมการส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร..... 121

5.1 การส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร.....	122
5.2 แนวคิดในการสร้างความสุขในการทำงาน.....	125

5.3 การมีจิตสาธารณะ.....	127
5.4 แนวทางการสร้างจิตสาธารณะ.....	130
สรุป.....	132
แบบทบทวนความรู้.....	133
แบบทดสอบหลังเรียน.....	134

บทที่ 6 การนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพ 139

6.1 หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา.....	140
6.2 หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาตนเอง.....	141
6.3 หลักธรรมที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต.....	143
6.4 หลักธรรมที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพ.....	145
สรุป.....	150
แบบทบทวนความรู้.....	151
แบบทดสอบหลังเรียน.....	152

บทที่ 7 มนุษยสัมพันธ์กับการทำงานร่วมกัน 159

7.1 ความหมายและความสำคัญของการทำงานร่วมกัน.....	160
7.2 การทำงานเป็นทีม (Teamwork).....	161
7.3 หลักสำคัญในการทำงานร่วมกัน.....	163
7.4 ลักษณะของทีมงานที่มีประสิทธิภาพ.....	165
7.5 ประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม.....	166
7.6 อุปสรรคของการทำงานเป็นทีม.....	167
7.7 การพัฒนาทีมงาน.....	167
สรุป.....	170
แบบทบทวนความรู้.....	171
แบบทดสอบหลังเรียน.....	172

บทที่ 8 การเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว เพื่อน และสังคม 179

- 8.1 ความหมายและการสร้างเสริมสัมพันธภาพ
หรือมิตรภาพของตนเอง.....180
- 8.2 คุณค่าของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล.....182
- 8.3 คุณลักษณะสำคัญของบุคคลในการสร้างสัมพันธภาพ.....182
- 8.4 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น.....183
- 8.5 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว.....187
- 8.6 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน.....190
- 8.7 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้าง.....191
- สรุป.....192
- แบบทบทวนความรู้.....194
- แบบทดสอบหลังเรียน.....196

บทที่ 9 เศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา..... 205

- 9.1 ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง.....206
- 9.2 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง.....207
- 9.3 หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....208
- 9.4 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....209
- 9.5 เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช.....211
- 9.6 เศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์.....214
- 9.7 หลักธรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง.....214
- 9.8 วิธีชีวิตพอเพียงตามแนวพระพุทธศาสนา.....219
- สรุป.....220
- แบบทบทวนความรู้.....221
- แบบทดสอบหลังเรียน.....222

บรรณานุกรม 227

บทที่

1

หลักมนุษยสัมพันธ์

สาระสำคัญ

การสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นสิ่งที่ดีงาม และจะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ เหตุที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากชีวิตของเราจะต้องแวดล้อมไปด้วยผู้คน มนุษยสัมพันธ์เป็นเรื่องราวที่ไปด้วยพฤติกรรมของบุคคลที่มาเกี่ยวข้องกันในการทำงานในองค์การหรือหน่วยงาน เพื่อให้การทำงานดำเนินไปได้ อย่างราบรื่น หลักของมนุษยสัมพันธ์คือ การตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยใช้หลักปฏิบัติที่ว่า เมื่อเราต้องการสิ่งใด ผู้อื่นก็มีความต้องการสิ่งนั้นเช่นกัน ส่วนในด้านจิตใจก็ให้ยึดหลักที่ว่า เอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยมนุษยสัมพันธ์นั้นเกี่ยวข้องกับศาสตร์สาขาต่างๆ เช่น วิทยาศาสตร์การแพทย์ จิตวิทยา จิตวิเคราะห์ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

สาระการเรียนรู้

1. ความหมาย ความสำคัญ และความจำเป็นที่ต้องมีมนุษยสัมพันธ์
2. หลักปรัชญาของมนุษยสัมพันธ์
3. หลักการของมนุษยสัมพันธ์
4. แนวทางการสร้างมนุษยสัมพันธ์
5. เทคนิคในการสร้างมิตรและสร้างความคิดร่วม
6. เทคนิคและวิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์การ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ให้ความหมาย ความสำคัญ และความจำเป็นที่ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ได้
2. บอกหลักปรัชญาของมนุษยสัมพันธ์ได้
3. บอกหลักการของมนุษยสัมพันธ์ได้
4. ระบุแนวทางการสร้างมนุษยสัมพันธ์ได้
5. วิเคราะห์เทคนิคในการสร้างมิตรและสร้างความคิดร่วมได้
6. วิเคราะห์เทคนิคและวิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์การได้

สมรรถนะประจำหน่วย

แสดงความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสร้างมนุษยสัมพันธ์

1.1 ความหมาย ความสำคัญ และความจำเป็นที่ต้องมีมนุษยสัมพันธ์

1.1.1 ความหมายของมนุษยสัมพันธ์

คำว่า “มนุษยสัมพันธ์ (Human Relation)” มาจากคำ 2 คำคือ มนุษย์ กับสัมพันธ์

คำว่า “มนุษย์ (Human)” หมายถึงผู้มีจิตใจสูง ซึ่งลักษณะความเป็นมนุษย์ พิจารณาในด้านพฤติกรรม การแสดงออก จิตใจ ความรู้สึก และวิถีคิด ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ชนิดอื่น

คำว่า “สัมพันธ์ (Relation)” หมายถึงการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน ผูกพันกัน การอยู่ร่วมกัน

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ไว้ ดังนี้

ฟูลเมอร์ (Fulmer) อธิบายความหมายของมนุษยสัมพันธ์ว่า เป็นความสัมพันธ์อันดีของบุคคลที่เกี่ยวข้องกัน อันนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของทุกฝ่าย

เอส.จี. ฮิวเนอร์ยาเกอร์ (S.G. Huneryager) ได้ให้คำนิยามของมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า มนุษยสัมพันธ์คือ มวลแห่งความรู้ที่มีระเบียบที่มุ่งอธิบายพฤติกรรมของแต่ละบุคคลในองค์กร และเป็นการนำหลักวิชาของพฤติกรรมศาสตร์ทุกสาขามาใช้ในการบริหารงานบุคคล

โซล ดับเบิลยู. เกลเลอร์แมน (Saul W. Gellerman) ได้อธิบายว่า มนุษยสัมพันธ์เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ถ้าเป็นความสัมพันธ์ที่ดีก็จะก่อให้เกิดความรักใคร่และความเข้าใจอันดีต่อกัน ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการทำงาน แต่ถ้ามนุษยสัมพันธ์ไม่ดีก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งไม่เข้าใจกัน และส่งผลให้เกิดความล้มเหลวในงานที่ทำ

คาร์เตอร์ วี. กู๊ด (Carter V. Good) ได้อธิบายความหมายของมนุษยสัมพันธ์ว่า เป็นปฏิกริยาทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล อิทธิพลที่บุคคลมีต่อกัน และเป็นการศึกษาถึงอิทธิพลหรือปฏิกริยาที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลเหล่านั้น

ดักลาส เบนต์ตัน (Douglas Benton) ให้ความหมายมนุษยสัมพันธ์ว่า เป็นการศึกษาปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลทั้งในองค์กรหรือส่วนบุคคล ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน

วิลเลียม จี. สก็อตต์ (William G. Scott) ให้ความหมายว่า มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง กระบวนการจูงใจผู้ปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่ (เป็นอยู่อย่างได้ผล และทำให้วัตถุประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานและขององค์การได้คู่กัน ทั้งเพิ่มความพอใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและช่วยให้เป้าหมายขององค์การสำเร็จผล

เอดวิน บี. ฟลิปโป (Edwin B. Flippo) อธิบายความหมายมนุษยสัมพันธ์ในเชิงการบริหารว่า คือการรวมคนให้ทำงานร่วมกันในลักษณะที่มุ่งให้เกิดความร่วมมือ ประสานงาน และความริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้บังเกิดผลบรรลุเป้าหมาย

เอลเลนสัน (Ellenson) กล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกัน เป็นกระบวนการของการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างบุคคล

กฤษณี คำชาย (2550 : 99) ให้ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ว่า หมายถึงการแสวงหาเพื่อทำความเข้าใจโดยใช้ลักษณะรูปแบบการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล เป็นผลให้เกิดความเชื่อมโยง เพื่อให้ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การของแต่ละบุคคลที่กำหนดไว้

Hoonakker, P., Marian, A., & Carayon, P. (2003). กล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์ หมายถึงกระบวนการจูงใจของบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ โดยมีความพอใจในทางเศรษฐกิจและสังคม มนุษยสัมพันธ์จึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อใช้ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคล การยอมรับนับถือ การให้ความร่วมมือ และการให้ความจงรักภักดี ในการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลต่อบุคคล ตลอดจนองค์การต่อองค์การ

สรุป/ มนุษยสัมพันธ์ หมายถึงการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ โดยอาศัยศาสตร์และศิลป์ในการเสริมสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจที่ดีต่อกัน ความรักใคร่เมตตา ความจงรักภักดี และความร่วมมือกัน ซึ่งส่งผลทำให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข

รูปที่ 1.1 การติดต่อสัมพันธ์กันในองค์กร

1.1.2 ความสำคัญของมนุษย์สัมพันธ์

มนุษย์สัมพันธ์ช่วยให้มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ แต่ละคนที่มาอยู่ร่วมกันนั้นต่างก็มีความแตกต่างกัน (Individual) ทั้งความแตกต่างกันในเรื่องความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ เจตคติ รสนิยม ความคิดเห็น และเชาว์ปัญญา เป็นต้น แต่ถ้าทุกคนสามารถร่วมมือกันระดมความแตกต่างเหล่านี้ แล้วนำมาสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งที่ดีใหม่ๆ ขึ้นในสังคมก็จะก่อให้เกิดเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะการคิดของคนหลายคนย่อมจะรอบคอบกว่า และโอกาสผิดพลาดมีน้อยกว่าการคิดคนเดียว ปัญหาจึงอยู่ที่ว่า ทำอย่างไรบุคคลหลายๆ คนจึงจะสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจ ช่วยกันคิดช่วยกันทำอย่างเต็มความรู้ความสามารถของตนเอง และจะต้องก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน มีความรักใคร่สมัคสมานสามัคคีต่อกัน มีความเคารพยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน จริงใจต่อกัน มีเจตคติที่ดีต่อกัน และมีเป้าหมายร่วมกัน

ที่กล่าวมาทั้งหมดคือ การสร้างมนุษย์สัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในกลุ่มคนนั้นนั่นเอง มนุษย์สัมพันธ์จึงสำคัญมาก ตั้งแต่หน่วยสังคมที่เล็กที่สุดคือครอบครัวไปจนถึงหน่วยสังคมที่ใหญ่ที่สุดคือสมาคมโลก ได้แก่ องค์การสหประชาชาติลงมาเป็นประเทศ ถ้าหากสามารถทำให้คนที่มาอยู่ร่วมกันนั้นมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความไว้วางใจกัน มีความปรารถนาจะร่วมมือร่วมใจกัน แบ่งหน้าที่กันทำ กำหนดบทบาทหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์ หน่วยงานหรือสังคมนั้นก็จะเป็ระเบียบ มีความสุขความเจริญก้าวหน้า พัฒนาไปสู่ความเป็นสากลได้ ฉะนั้นผู้นำของกลุ่มต้องมีบทบาทอย่างมากในการที่จะทำให้เกิดสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้

โดยอาศัยความรู้ทางมนุษยสัมพันธ์นำมาสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ร่วมงาน ให้โอกาสผู้ร่วมงานร่วมแสดงความคิดเห็นและรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน ร่วมทำกิจกรรม ให้เกียรติกัน มีความยุติธรรม ให้ความสำคัญแก่ผู้ร่วมงานอย่างจริงจัง และมีสวัสดิการที่ดี จะเป็นผลให้เกิดความศรัทธาและความพึงพอใจเกิดขึ้น และในที่สุดคนทำงานทุกคนก็จะทุ่มเทพลังกายและพลังความคิด ร่วมแรงร่วมใจอย่างเต็มที่ และผู้นำที่สามารถปฏิบัติตนจนก่อให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าวได้ก็จะได้ชื่อว่า เป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี

มนุษย์ทุกคนสามารถฝึกการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีได้ ถ้ามีความปรารถนา มีความตั้งใจจริง พร้อมทั้งจะฝึกฝน ศึกษาหาความรู้ ประสบการณ์ และนำไปปฏิบัติจริงๆ เพื่อให้เกิดทักษะในการสร้างความสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะ “มนุษยสัมพันธ์” เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มนุษยสัมพันธ์จึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการเข้ากับคนอื่น การเอาชนะใจคน และการครองใจคนทุกระดับ เช่น ผู้บังคับบัญชากับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานกับเพื่อนร่วมงาน รวมทั้งคนในครอบครัวด้วย การพูดจาดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ความเป็นมิตรกับทุกคน เป็นหลักการแรกที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ในขั้นต่อไป และจำไว้เสมอว่า เราเป็นมนุษย์ ต้องปฏิบัติกับคนอื่นเช่นเดียวกับตัวเรา

ความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานก็คือ สร้างความราบรื่นในการทำงานร่วมกัน สร้างความเข้าใจอันดีและความสามัคคี ก่อให้เกิดความรักใคร่และความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน เป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มผลผลิตและเป็นเครื่องมือช่วยในการแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้ง

1.1.3 ความจำเป็นที่ต้องมีมนุษยสัมพันธ์

ธนา โกมลภิส (2527 : 5) กล่าวถึงสาเหตุและความจำเป็นที่มนุษย์ต้องสร้างและใช้มนุษยสัมพันธ์ไว้ดังต่อไปนี้

1. ความว้าเหว เพราะวามมนุษย์เป็นสัตว์สังคม อยู่คนเดียวในโลกไม่ได้ จะรู้สึกเหงา จึงต้องสร้างและใช้มนุษยสัมพันธ์โดยการคบเพื่อนเพื่อให้คลายเหงา

2. ความรัก มนุษย์ต้องการแสดงออกซึ่งความรัก คือรักบุคคลที่เกี่ยวข้อง และต้องการให้เขารักตอบด้วย จะแสดงออกในรูปของการรักเพื่อนเพศเดียวกันหรือต่างเพศ ทั้งความรักอันบริสุทธิ์และความรักแบบสามีภรรยา

3. ความปลอดภัย มนุษย์ต้องรวมกลุ่มกันและสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลหรือกลุ่มที่จะช่วยให้เขาปลอดภัยได้ เช่น บุคคลพยายามรู้จักกับเพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน หรือผู้มีอำนาจหรือมีอิทธิพลต่างๆ เพื่อความปลอดภัยของตนเอง

4. การปฏิบัติงาน มนุษย์ไม่อาจปฏิบัติงานโดยลำพังได้ จะต้องอาศัยหรือเกี่ยวข้องกับและสัมพันธ์กับผู้อื่นเสมอ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องมีเพื่อนร่วมงาน หรือผู้ปฏิบัติงานจะต้องสร้างทางเดินของตนไว้โดยผูกสัมพันธ์ไมตรีกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในลักษณะ *รู้อะไรไม่สู้รู้จักกัน* จะช่วยทำให้การปฏิบัติงานราบรื่นและสำเร็จเรียบร้อย

5. ความสำเร็จ มนุษย์ทั้งหลายต่างก็หวังที่จะทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายหรือตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ผู้บริหารองค์การจะต้องคำนึงถึงความสำเร็จขององค์การโดยจัดกิจกรรมต่างๆ ทำให้สมาชิกในองค์การรู้จักกันและสามารถประสานงานให้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

6. สังคม มนุษย์สัมพันธ์เป็นการให้มนุษย์รักกัน ชอบพอกัน ให้การยอมรับและคบหาสมาคมซึ่งกันและกัน อันจะนำมาซึ่งความสงบสุขในสังคม

7. เศรษฐกิจ มนุษย์สัมพันธ์เพิ่มผลผลิตได้เพราะมนุษย์มีจิตใจที่เป็นปกติและเป็นสุข เนื่องจากการมีมนุษย์สัมพันธ์ย่อมสร้างงานและเพิ่มผลผลิตได้ ในขณะเดียวกัน การมีมนุษย์สัมพันธ์จะช่วยเหลือในด้านเศรษฐกิจได้

8. การเมือง มนุษย์สัมพันธ์จะช่วยประสานหรือช่วยแก้ไขปัญหาทางการเมืองได้ในลักษณะที่เรียกว่า “ก้าวใจ”

1.2 หลักปรัชญาของมนุษย์สัมพันธ์

ปรัชญาพื้นฐาน หมายถึงความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับมนุษย์สัมพันธ์ของมนุษย์ โดยอาศัยหลักความเชื่อ 3 ประการ ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าแห่งความเป็นคนเท่าเทียมกัน ไม่เลือกเพศ วัย วรรณะ การศึกษา หรือฐานะเศรษฐกิจ มนุษย์ทุกคนรักชีวิต ต้องการติดต่อเกี่ยวข้องกันฉันมิตร มีความปรารถนาดี ต้องการปฏิบัติจากผู้อื่นอย่างมีเกียรติ ต้องการเป็นคนที่มีคุณค่าและมีความสำคัญ

2. มนุษย์มีความต้องการที่ไม่สิ้นสุด เมื่อมนุษย์ได้รับการสนองตอบในระดับหนึ่ง ก็ย่อมก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกันในระดับหนึ่งได้เช่นกัน ระหว่างความต้องการทางด้านวัตถุ กับจิตใจ บางครั้งแม้มีความสมบูรณ์ทางด้านวัตถุก็มิได้แสดงว่าความต้องการทางด้านจิตใจ จะสมบูรณ์ไปด้วย

3. มนุษย์เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ที่ต้องมีชีวิตเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏเหมือนกัน ฉะนั้นการมีความเมตตาต่อกันโดยไม่จำกัดขอบเขตจะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างไม่เบียดเบียน ก่อให้เกิดสันติสุขและความสงบสุขของสังคม

รูปที่ 1.2 คุณค่าแห่งความเป็นคนที่เท่าเทียมกัน

หลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ มี 7 ประการดังนี้ (Reece&Brandit,1997)

1. การสื่อสาร (Communication) มีความสำคัญต่อการรู้จักตนเองและผู้อื่น เมื่อเราทำอะไรร่วมกับคนอื่นก็ต้องผ่านการสื่อสาร

2. การรู้เท่าทันตนเอง (Self-Awareness) เป็นการรู้อารมณ์ตนเอง ช่วยให้เรา รู้จักและควบคุมอารมณ์ให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้ง่าย จึงต้องพยายามสำรวจภาวะที่เกิดขึ้นภายในตนเองเสมอ และมีสติอยู่ตลอดเวลา

3. การยอมรับตนเอง (Self-Acceptance) เป็นพื้นฐานสำหรับความสำเร็จในการติดต่อกับผู้อื่น ผู้ที่ยอมรับตนเองมีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลง ยอมรับความแตกต่าง รับผิดชอบต่องาน และทำงานเป็นทีมได้ รวมถึงกำหนดความสำเร็จของเป้าหมายได้ด้วย

4. การจูงใจ (Motivation) เป็นแรงขับเคลื่อนความต้องการ เช่น เมื่อรู้สึกว่าการจะสนองตอบความต้องการในการพัฒนาตนเอง ก็มีแนวโน้มที่จะทำงานอย่างดีที่สุด

5. ความไว้วางใจ (Trust) เป็นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีความไว้วางใจต่อกัน เป็นกุญแจที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในระยะยาว เมื่อเกิดความไว้วางใจกันและกันเราก็จะได้รับรู้ข้อมูลต่างๆ ตลอดเวลา มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน

6. การเปิดเผยตนเอง (Self-Disclosure) จะสร้างความไว้วางใจกันมากขึ้น ยิ่งมีความไว้วางใจกันมากเท่าไรก็จะยิ่งรู้สึกปลอดภัยในการเปิดเผยตนเองมากขึ้นเท่านั้น

7. การจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management) ก่อให้เกิดการแก้ไข และนำไปสู่การลดการกระทบกระทั่งกัน ลดการไม่ไว้วางใจกัน ลดการไม่ให้ความร่วมมือกัน และลดการทำลายสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน

1.3 หลักการของมนุษย์สัมพันธ์

มนุษย์สัมพันธ์มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนเรามาก และการจะเป็นผู้มีมนุษย์สัมพันธ์นั้น จะต้องเข้าใจในธรรมชาติและความต้องการของมนุษย์ รวมทั้งควรศึกษาหลักและเทคนิคการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ด้วย เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน หลักการต่างๆ ที่จะกล่าวถึงนี้จึงเป็นหลักการที่เป็นพื้นฐานในการนำไปใช้เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ง่าย และเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการด้วย การทำกิจกรรมใดๆ ก็ตาม หรือการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นนั้นจะประสบความสำเร็จหรืออยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขควรคำนึงถึง 3 ข้อต่อไปนี้

1. หลักของการได้ประโยชน์ร่วมกัน
2. หลักของการมีความสุขร่วมกัน
3. หลักของการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน

หลักการของมนุษย์สัมพันธ์ได้มีสอดแทรกไว้ในที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดในโคลงโลกนิติของไทย ในกฎทองคำ (Golden Rule) และยังรวมถึงในแนวคิดของ เดล คาร์เนกี (Dale Carnegie) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โคลงโลกนิติ ได้กล่าวถึงหลักมนุษยสัมพันธ์ไว้สอดคล้องกับหลักการข้างต้น ดังนี้

“ให้ท่านท่านจักให้ ตอบสนอง

นบท่านท่านจักปอง นอบไหว

รักท่านท่านควรครอง ความรัก เรานา

สามสิ่งนี้เว้นไว้ แต่ผู้ทรชน”

กฎทองคำ (Golden Rule) (กฤษฎา ศักดิ์ศรี, 2534 : 47) ในศาสนาคริสต์ได้บัญญัติหลักมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า

“จงปฏิบัติต่อเพื่อนบ้านของท่านเหมือนกับที่ท่านได้ปฏิบัติต่อตัวท่านเอง”

เดล คาร์เนกี (Dale Carnegie) (วิจิตร อาวะกุล , ม.ป.ป. : 47-48) ได้ให้หลักมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า

“ให้สิ่งที่เขาต้องการ แล้วท่านจะได้รับสิ่งที่ท่านต้องการ (Give people what they want and then you can get what you want)”

ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวนี้ต้องทำด้วยความจริงใจจึงจะได้ผล ไม่ว่าจะเป็นการยิ้มให้ การยกมือไหว้ หรือการให้วัตถุสิ่งของก็ตาม

จากแนวคิดดังกล่าว มีผู้รู้ (บรรจง หมาয়ั่น, 2534 : 11-12) ได้สรุปแนวทางปฏิบัติในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้ดังนี้

1. ยิ้มไว้เสมอ เพราะการยิ้มจะทำให้แก่ซำ และทำได้ง่ายกว่าการทำหน้าบึ้งตึง
2. จำชื่อและเรียกชื่อคนอื่นได้อย่างแม่นยำ
3. ทำตัวเป็นกันเอง มีอารมณ์ขัน
4. พูดและทำด้วยความจริงใจ ไม่เสแสร้ง
5. พยายามชอบและสนใจคนทั่วไป
6. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ยอมรับผู้อื่น ไม่เหยียดหยามใคร

7. ยอมรับและเคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น
8. มีใจพร้อมบริการผู้อื่นเสมอ มีความอดทนและมั่นคงในอารมณ์
9. รู้จักประมาณตน อ่อนน้อมถ่อมตน
10. รู้จักตนเอง ยอมรับตนเอง
11. รู้จักผู้อื่น ยอมรับผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล

รูปที่ 1.3 การยิ้มเป็นการสร้างมนุษย์สัมพันธ์

1.4 แนวทางการสร้างมนุษย์สัมพันธ์

การสร้างมนุษย์สัมพันธ์จะอำนวยความสะดวกนี้ให้กับการดำรงชีวิต ครอบครัว และการทำงาน สำหรับในด้านการทำงานนั้น มีข้อที่ควรปฏิบัติคือ

1.4.1 แนวทางการสร้างมนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

การสร้างมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในองค์กรมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การสร้างความเชื่อมั่นให้กับเพื่อนร่วมงาน การเอาใจใส่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเองให้เข้ากันได้กับเพื่อนร่วมงาน การใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเราต้องหาเพื่อนที่ดี และต้องเป็นเพื่อนที่ดีกับผู้อื่นด้วย คนอื่นจึงอยากจะคบหาและสมาคมด้วย เพราะรู้สึกอบอุ่น เป็นมิตร และปลอดภัย ดังนั้นเราจึงควรรู้จักวิธีการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน อันได้แก่

1. ทักทายกับคนที่รู้จักก่อนอย่างสม่ำเสมอ
2. แสดงความจริงใจต่อเพื่อนร่วมงาน
3. หลีกเลี่ยงการนินทาเพื่อนร่วมงานในทุกๆ กรณี
4. เมื่อทำผิดแล้วยอมรับผิด ไม่ขัดทอดความผิดให้เพื่อน
5. รู้จักยกย่องชมเชยเพื่อนร่วมงานในโอกาสต่างๆ ตามสมควร ใช้คำชมมากกว่าคำติเตียน
6. เต็มใจให้ความช่วยเหลือกิจการงานของเพื่อนเมื่อได้รับการร้องขอ
7. ตกลงกับเพื่อนร่วมงานเพื่อให้เพื่อนรับทราบเรื่องที่เขารับผิดชอบหรือเรื่องที่เขาเกี่ยวข้อง
8. ให้เกียรติเพื่อนและหลีกเลี่ยงการทำตัวเหนือเพื่อน
9. ปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย
10. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนฝูงและรู้จักการให้ในสิ่งที่ควรให้
11. หาโอกาสพบปะสังสรรค์กับเพื่อนบ้างตามควร
12. เป็นเพื่อนแท้ยามเพื่อนทุกข์ร้อน และช่วยเหลือเมื่อมีการร้องขอ
13. ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน
14. เก็บความลับของเพื่อน และรักษาคำพูด
15. แนะนำเพื่อนไปในทางที่ดี ไม่พาไปสู่ทางเสื่อมเสีย

1.4.2 แนวทางการควบคุมพฤติกรรมและเจตนารมณ์ผู้อื่น

เมื่อต้องการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน สิ่งที่ต้องปฏิบัติคือ การสร้างความประทับใจให้กับเพื่อนร่วมงาน การสร้างความเป็นมิตร มองหาส่วนดีและยอมรับความสามารถของเพื่อนร่วมงาน คำนึงถึงเสมอว่าเพื่อนร่วมงานทุกคนเป็นผู้มีคุณค่า การสั่งหรือติดต่องานไม่ควรใช้วิธีพูดผ่านกับคนอื่น